

Ks. Jacek URBAN

Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie

## SCHYLEK KANONII AKADEMICKICH W KRAKOWSKIEJ KAPITULE KATEDRALNEJ?

Miejsce kanoników akademickich w gronie Kapituły katedralnej na Wawelu zostało określone na początku XV wieku i było kilkakrotnie modyfikowane w ciągu kolejnych stuleci. W okresie najnowszym w wyniku reorganizacji Kapituły katedralnej w roku 1818 liczba kanonii akademickich uległa nawet pomnożeniu z dwu do czterech<sup>1</sup>. Od połowy XIX wieku miejsce kanoników akademickich w gronie Kapituły stało się przedmiotem wielu dyskusji. Kanonicy gremialni, którzy utracili większość uposażenia prebendalnego, opowiadali się za ograniczeniem praw kanoników akademickich w Kapitułe, zwłaszcza, że ci ostatni z trudem łączyli obowiązki chórowe i duszpasterskie z obowiązkami nauczycieli akademickich. Stan ten potwierdził dekret reformujący Kapitułę z roku 1859. Obrony praw kanoników akademickich podjął się ks. prof. Józef Sebastian Pelczar, wprowadzony do Kapituły w 1880 roku. Miejscem rozstrzygnięcia sporu stał się Rzym. Rozstrzygnięcie zapadło po myśli kanoników katedralnych, którzy uzyskali takie same prawa jak pozostali kanonicy krakowskiej Kapituły<sup>2</sup>.

Po procesie rzymskim w roku 1883 skład Kapituły katedralnej podawany w katalogach duchowieństwa diecezji krakowskiej był następujący: prałaci (4), kanonicy gremialni *liberae collationis episcopalis* (3) i kanonicy *collationis Universitatis Jagiellonicae* (2). Pozostałe kanonie (systemizowanych było 16) wakowały z braku uposażenia. W 1886 roku katalog duchowieństwa odnotowuje istotną zmianę. Wymienione bowiem zostały najpierw *dignitates*, natomiast wszystkie pozostałe kanonie okre-

<sup>1</sup> Temat kanoników akademickich był już kilkakrotnie przedmiotem opracowania. Por. S. Spis, *Uwagi o kanonikach akademickich kapituły krakowskiej*, Kraków 1913; J. Urban, *Kanonie akademickie krakowskiej kapituły katedralnej (1795–1945)*, Kraków 1997.

<sup>2</sup> S. Piech, *Święty Józef Sebastian Pelczar kanonik akademicki w krakowskiej kapitule katedralnej*, [w:] *Święty Józef Sebastian Pelczar (1842–1924). Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego i biskup przemyski*, Kraków 2005, s. 491 n.

ślono jako gremialne z podziałem na kanoników z prezenty biskupa i z prezenty Uniwersytetu. Ta praktyka zagości już na stałe i występuje w kolejnych katalogach.

Już wtedy projektowano reorganizację Kapituły katedralnej w Krakowie przez jej redukcję do trzech prałatur, czterech kanonii gremialnych i dwóch kanonii akademickich. W tym kierunku szedł dekret Kongregacji Spraw nadzwyczajnych Kościoła z 3 stycznia 1888 roku skierowany na ręce biskupa krakowskiego Albina Dunajewskiego. W sprawie patronatu uniwersyteckiego w dekreście napisano:

Iuspatronatus Universitatis quoad eosdem ita sit inteligendum ut maneat passivum quoad Professores Theologicae facultatis, et Episcopus Cracoviensis pro tempore in vacatione praebendarum, eosdem nominale et instituere teneatur; cum vero universus coitus Academicus catholicis Doctoribus constabit, ut olim erat, tunc iuspatronatus quoque activum ab ipsa Universitate exerceatur.

To właśnie zdanie miało stać się powodem późniejszych kontrowersji.

Okazją do podjęcia na nowo tematu organizacji krakowskiej Kapituły stała się nominacja ks. prof. Józefa Sebastiana Pelczara na dziekana Kapituły przemyskiej i biskupa pomocniczego przemyskiego. Tym samym zawakowała jedna z kanonii akademickich. Postanowiono wykorzystać tę okoliczność do przeprowadzenia projektowanej reorganizacji Kapituły.

Pismem z 14 stycznia 1901 roku namiestnik Leon Piniński powiadomił Kapitułę, iż cesarskim postanowieniem z 5 grudnia 1900 roku przeprowadził nową organizację Kapituły katedralnej w Krakowie. Liczba 16 kanoników została zredukowana do 9 przez zniesienie godności archidiacona, trzeciej, piątej i szóstej kanonii, a także dwu kanonii akademickich. Odtąd Kapituła miała liczyć trzy prałatury (dziekan, scholastyk i kustosz) i sześć kanonii. Szczegółowo określono, że prawo obsadzenia dwóch kanonii, a mianowicie drugiej i trzeciej z dotychczasowych akademickich kanonii ma pozostać przy Uniwersytecie Jagiellońskim i ma być wykonywane przez zwyczajnych profesorów tego Uniwersytetu będących wyznawcami religii katolickiej<sup>3</sup> Potwierdzono też, że obydwaj kanonicy akademicy prócz dochodu z prebend akademickich mają prawo wraz z innymi członkami Kapituły katedralnej do codziennych dystrybucji i do anniwersarzy. Kolejnymi kanonikami prezentowanymi przez Uniwersytet byli: ks. prof. Stanisław Spis i ks. prof. Władysław Chotkowski. Ich następcami zostali ks. prof. Jan Fijałek i ks. prof. Tadeusz Gromnicki.

Przed II wojną światową kanonikami akademickimi byli ks. prof. Tadeusz Gromnicki (od 1921), zamieszkały na Wawelu, i ks. prof. Antoni

<sup>3</sup> Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej (dalej = AKKK), *Odpis dokumentu Namiestnictwa z 14 I 1901 r.*, L. 76/pr.

Bystrzonowski, który kanonikiem akademickim został po ks. prof. Janie Fijałku w 1936 roku, z rezydencją przy ul. Kanoniczej 20 w Krakowie. Ksiądz prof. Gromnicki zmarł w pierwszych miesiącach wojny. Po jej zakończeniu Uniwersytet Jagielloński dał prezentę ks. prof. Józefowi Kaczmarczykowi, który w roku 1946 objął kanonię akademicką po ks. prof. Gromnickim. Nowy kanonik akademicki zamieszkał w domu kapitulnym w Krakowie przy ul. Kanoniczej 7. W 1951 roku zmarł ks. prof. J. Kaczmarczyk. Nowym kanonikiem akademickim został ks. prof. Władysław Wichera, który otrzymał mieszkanie w domu przy ul. Kanoniczej 5 w Krakowie.

Tymczasem władze komunistyczne zdecydowały o usunięciu Wydziału Teologicznego z Uniwersytetu. Najpierw zaczęły kwestionować akademicki charakter studiów teologicznych, następnie doszło do przypadków odebrania praw nauczania niewygodnym dla władz nauczycielom akademickim, w końcu do odmowy zatwierdzenia przewodów habilitacyjnych. Wreszcie 11 sierpnia 1954 roku uchwałą Rady Ministrów Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego został włączony do Akademii Teologicznej w Warszawie, co oznaczało jego zniesienie z Uniwersytetu Jagiellońskiego po przeszło 550 latach istnienia<sup>4</sup> Księża profesorowie A. Bystrzonowski i W. Wichera byli więc ostatnimi kanonikami z prezenty Uniwersytetu.

Katalog duchowieństwa archidiecezji krakowskiej za rok 1958 wymienia już tylko dwie kategorie kanoników, a mianowicie prałatów i kanoników gremialnych. Zanika rubryka o kanonikach akademickich. Jej śladem jest jedynie ostatnie miejsce ks. prof. Wichera. Zajmuje on w katalogu z 1958 roku ostatnie miejsce, mimo że stojący przed nim ks. K. Figlewicz i ks. Cz. Obtulowicz zostali do Kapituły wprowadzeni po nim. To już ostatni zapis, w katalogach duchowieństwa archidiecezji krakowskiej, odrębności kanoników akademickich.

Dnia 30 stycznia 1958 roku zmarł ks. prof. Antoni Bystrzonowski. Miał 88 lat. Był najstarszym kapłanem archidiecezji krakowskiej, ostatnim spośród wyświęconych przez kard. A. Dunajewskiego. Pogrzeb ks. Bystrzonowskiego 3 lutego poprowadził abp E. Baziak. Gdy wynoszono jego ciało z domu kapitulnego przy ul. Kanoniczej 20, mieszkający naprzeciw bp Stanisław Rospond, dziekan Kapituły, mimo ciężkiej choroby podszedł do okna, znakiem krzyża błogosławiąc trumnę<sup>5</sup> Biskup Rospond zmarł nazajutrz 4 lutego 1958 roku w domu dziekańskim przy ul. Kanoniczej 21. W ciągu kilku dni Kapituła utraciła więc i swego dzie-

<sup>4</sup> A. Kubiś, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954–1981*, Kraków 2005, s. 16–17 i 24–25.

<sup>5</sup> Por. *Śp. Ks. prałat Antoni Bystrzonowski*, „Notificationes” 1958, s. 175.

kana, i kanonika akademickiego. Pojawiła się zatem wkrótce kwestia obsady dziekanii i wakującej kanonii akademickiej. Dziekanem wkrótce został ks. infułat Bogdan Niemczewski. Arcybiskup Baziak wobec usunięcia Wydziału Teologicznego z Uniwersytetu Jagiellońskiego nie zdecydował się podjąć kwestii obsady kanonii akademickiej. Wystąpił natomiast z inną propozycją. Mianowicie 10 lutego 1958 roku powiadomił Kapitułę, iż ma zamiar mianować ks. Czesława Obtulowicza kanonikiem gremialnym. Następnego dnia Kapituła oświadczyła gotowość przyjęcia ks. Cz. Obtulowicza do swojego grona. Nie znamy protokołu sesji kapitulnej z 11 lutego 1958 roku<sup>6</sup> Nie wiemy, czy ks. prof. Wicher był na niej obecny. Faktem jest, że ks. prof. Wicher uznał zapowiedź nominacji ks. Obtulowicza nie jako kolejną biskupią nominację dla kanonika gremialnego, ale jako nominację w miejsce kanonika akademickiego, tym bardziej, że miejscem zamieszkania nowego kanonika był dom po ks. prof. Bystrzowskiem w Krakowie przy ul. Kanoniczej 20. W krótkim czasie ks. prof. W. Wicher spotkał się z prof. Adamem Bochnakiem. Mimo tego, że Wydział Teologiczny został usunięty z Uniwersytetu, prorektor UJ prof. Adam Bochnak wystąpił z niezwyklej inicjatywą. Mianowicie w rozmowie z ks. prof. Wichrem oświadczył, że Uniwersytet Jagielloński mógłby – jak dotąd – wykonać prawo prezenty na wakującą kanonię z patronatu Uniwersytetu. Profesor A. Bochnak prosił ks. prof. Wichra, by powiadomił o tym abp. E. Baziaka. Ksiądz prof. Wicher powiadomił abp. Baziaka listownie o tej propozycji. Sprawą zajął się oficjał Sądu Metropolitalnego jako prawnik a zarazem dziekan Kapituły ks. dr B. Niemczewski, niewątpliwie z polecenia abp. Eugeniusza Baziaka.

Po lekturze dokumentacji w sprawie prawa prezenty wykonywanego przez Uniwersytet ks. Niemczewski postawił kwestię tzw. prawa pasywnego prezentacji. Problem polegał na tym, że Uniwersytet Jagielloński miał *ius passivum*, natomiast *Kodeks prawa kanonicznego* dla patrona znał tylko *ius activum*.

Wobec tego ks. infułat B. Niemczewski zwrócił się do ostatniego kanonika akademickiego ks. prof. W. Wichra o przestudiowanie kwestii budzącej wątpliwość. Ksiądz Wicher potwierdził, że bierne prawo Uniwersytetu polegało na tym, iż tylko z grona Wydziału Teologicznego mógł Uniwersytet Jagielloński wykonywać prawo prezenty na kanonie akademickie. Była to zasada ogólniejsza. Jak stwierdził ks. W. Wicher, w podobny sposób postępowano przy obsadzie probostw prezenty uniwersyteckiej: „byłem takim referentem przy prezencie na św. Floriana, kiedy dano prezentę ks. Piwowarczykowi i jako kontrkandydat był ks. Madej” O prezencie decydowało zebranie profesorów, którzy byli katolikami.

<sup>6</sup> Przerwa w prowadzeniu protokołów kapitulnych obejmuje lata 1954–1958 (włącznie).

Ksiądz Wicher przekonywał ks. Niemczewskiego, że Uniwersytet Jagielloński kilkakrotnie korzystał z prawa prezenty po ogłoszeniu *Kodeksu prawa kanonicznego* i nigdy nie budziła ona żadnych wątpliwości, toteż należy przystąpić do wskazania osoby. Kapłan opowiadał się za tym, by następcą ks. Bystrzonowskiego był duchowny posiadający tytuł profesora. Skoro ks. Niemczewski jako kandydata wysunął ks. Eugeniusza Florkowskiego, ks. Wicher odpowiedział, że jego docentura nie została potwierdzona, a jako zastępca profesora przestał nim być w roku 1954 i tym samym przestał być członkiem Wydziału Teologicznego, zwłaszcza że nie przeszedł do Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Ksiądz Wicher był zdania, że jedynym kandydatem jest ks. prof. Tadeusz Glemma. O nim napisał:

Ks. Glemma jest uznany jako solidny historyk, należy i teraz do komitetu obchodu 600-lecia uniwersytetu w 1964, należał do Akademii Umiejętności. Miałem sposobność poznać go w obozie, bo tam wychodziły prawdziwe cechy charakteru, w sądzie małżeńskim, gdzie uderzał trafnością sądów i uwag, w senacie akademickim, gdzie chętnie słuchano jego słów, czego jestem świadkiem. Jest to człowiek cichy i nieśmiały, robi wrażenie skrytego, ale nie jest takim. Ja jestem bardzo ostrożny w sądach, uważam go za kapłana świątobliwego i to głęboko świątobliwego, choć on tego nie okazuje, zrównoważonego, czego nie zawsze da się powiedzieć o kochanym Florkowskim, który w wykładach u kleryków uchodzi za nudziarza i dobrego oryginała. Nie mam nic przeciw niemu, gdyż go szanuję i lubię, ale w porównaniu z Glemmą, jednak musi ustąpić pod wieloma względami<sup>7</sup>

Wobec wątpliwości, jakie do kandydatury ks. Glemmy żywił ks. Niemczewski, ks. Wicher przekonywał go, że ks. Glemma „jest człowiekiem zgodnym, niesłuchanie pracowitym, typu raczej niemieckiego, ale z dobrej strony” Zdaniem ks. Wichra, ks. Glemma powinien opuścić mieszkanie ks. Figlewicza i wziąć mieszkanie po ks. Bystrzonowskim (ul. Kanonicza 20). Wobec konieczności zatwierdzenia kandydatury przez Prymasa Polski, ks. Wicher oświadczył, że nie będzie trudności

gdyż ks. prymas, gdy pierwszy raz wszczął akcję o rewindykację Wydziału Teologicznego odniósł się właśnie do ks. Glemmy, a nie do żadnego z nas, może dlatego, że współpracował z Akademią w Warszawie tylko naukowo w myśl umowy, a nie wykładał, a gdy zażądano od niego wykładów przed 2 laty zrezygnował<sup>8</sup>

O kolejnym ewentualnym kandydacie ks. prof. Tadeuszu Kruszyńskim, ks. Wicher napisał, że jest to kandydatura nieaktualna

gdyż sam nie chce i nie ma głosu do śpiewu, ma dożywotnie mieszkanie i jest za ambitny, by zgodził się na ostatnie miejsce w kapitule. Tak samo ks. Klawek<sup>9</sup>

<sup>7</sup> AKKK, b. sygn., List ks. prof. W. Wichra do ks. B. Niemczewskiego z 10 II 1958 r.

<sup>8</sup> Chodzi o list prymasa Stefana Wyszyńskiego do ks. prof. T. Glemmy z 31.10.1956 r.

<sup>9</sup> Tamże.

W końcu swego listu ks. prof. Wicher deklarował:

jeśli przyjdzie do prezenty poproszę P. Bochnaka, by mnie wzięli na referenta, a mogą to zrobić, choć Wydziału nie ma w U.J. i zaoferuję tego, kogo Ks. Arcybiskup z członków Wydziału wybierze<sup>10</sup>

Dnia 20 lutego 1958 roku, zarówno ks. prof. Wicher, jak i ks. dr Niemczewski konsultowali się z ks. wizytatorem Baronem jako autorem podręcznika prawa kościelnego, zwłaszcza że właśnie wtedy ukazał się drugi tom.

Po rozmowie z ks. prof. Wichrem ks. Baron oświadczył, że taki jest zapis dekretu z Kongregacji z roku 1888, gdyż taki był ustrój polityczny i procedura prawna. Poza tym zapis taki nie był dotąd kwestionowany. Wreszcie, jeśli istnieje wątpliwość, należy żądać jej rozstrzygnięcia w Rzymie.

Natomiast rozmowa ks. Niemczewskiego z ks. Baronem nie rozwiązała jego wątpliwości. Zdaniem ks. Niemczewskiego w nominacjach kanoników akademickich po dekrete z 1901 roku pojawiał się problem wadliwości ich prezenty, choć jak sam zaraz podkreślał, wadliwość tę sanowała niewątpliwie bezsporna instytucja kanoniczna dokonywana przez Ordynariusza. Odnosząc się zaś do tematu zapowiadanej nominacji nowego kanonika, ks. Niemczewski oświadczył, że nie jest rozpatrywana obsada kanonii akademickiej, ale kanonii *liberae collationis*. Ksiądz Niemczewski przypomniał, że wakowały dwie kanonie gremialne. Jedną z nich zajął w roku 1957 ks. Kazimierz Figlewicz. Obecnie więc toczą się rozmowy wokół obsady drugiego kanonika gremialnego. Wobec tego kwestia obsady drugiego kanonika uniwersyteckiego jest otwarta<sup>11</sup>

Dla ks. prof. Wichra ta nieoczekiwana zmiana była swego rodzaju grą dyplomatyczną i go zabolala. Był zdania, że przed obsadzeniem kanonika *liberae collationis*, należałoby załatwić sprawę z kanonią uniwersytecką, gdyż

naród duchowny wcale nie będzie rozróżniał kanonii gremialnej od uniwersyteckiej, tylko nowego kanonika poczytają jako następcę po ks. Bystrzonowskim<sup>12</sup>

Tymczasem 24 lutego 1958 roku abp Eugeniusz Baziak mianował ks. Czesława Obtulowicza kanonikiem Kapituły Metropolitalnej na Wawelu. Dokument instytucji ks. Obtulowicza określa wyraźnie „cum Canonicatus in Capitulo Metropolitano Cracoviensi quartus nuncupatus vacet”, zatem

<sup>10</sup> Tamże.

<sup>11</sup> AKKK, b. sygn., List ks. B. Niemczewskiego do ks. prof. W. Wichra z 20 II 1958 r.

<sup>12</sup> AKKK, b. sygn., List ks. prof. W. Wichra do ks. B. Niemczewskiego z 21 II 1958 r.

ks. Cz. Obtulowicz został kanonikiem gremialnym<sup>13</sup> Dnia 28 lutego ks. Cz. Obtulowicz został instytuowany, 3 marca 1958 roku instalowany.

Komentując wybór ks. Obtulowicza, ks. prof. Wicher w liście do ks. inf. Niemczewskiego pisał:

co do słów Księdza Infulata, że ks. Obtulowicz jest młody, a młodszy byli ks. Bandurski, bp Nowak, Domasik czy Wądolny, to wcale nie miałem i nie mam tej trudności, bo gdyby na przykład prezentowano ks. Wojtyłę o wiele jeszcze młodszego, aniby się nie zawahał. Chodzi nie o wiek, bo można być młodym i bardzo zasłużonym i zasługującym na wyróżnienie.

Niemniej jednak najbardziej interesowała go sprawa kanonii akademickiej.

W ciągu kilku dni ks. prof. Wicher porozumiał się z prof. Adamem Vetulanim. Przedstawił mu dokument Kongregacji z roku 1888. Zdaniem Vetulaniego byłoby absurdem prawniczym interpretować pismo Kongregacji w taki sposób, że do *ius activum* konieczne jest, by wszyscy profesorowie Uniwersytetu byli katolikami, ale że to prawo wykonują profesorowie, którzy są katolikami. Profesor Vetulani zwrócił jednak uwagę na inną sprawę, a mianowicie, że wykonanie prawa prezenty przez Uniwersytet ma swego rodzaju aspekt polityczny, który mógłby abp. Baziakowi przysporzyć kłopotów w rozmowach z rządem. Jeśli bowiem – przestrzegając – ktoś złoży doniesienie do ministerstwa o wykonaniu prawa prezentacji, przecież

jest ono przeciwne Wydziałowi Teologicznemu, bo go nie chce w Uniwersytecie, lecz w Akademii w Warszawie i nie dba o przywileje kościelne uniwersytetu, weźmie sprawę jako polityczną, by tylko dokuczyć Kościołowi.

Profesor Vetulani radził ks. prof. Wichrowi, postępować z tą sprawą bardzo ostrożnie, by za pryncypializm drogo nie zapłacić. Ksiądz Wicher nie krył, iż źle się stało, że już w czasie choroby ks. prof. Bystrzonowskiego tyle mówiono o wspomnianym *ius activum*, zwłaszcza wobec zniesienia Wydziału Teologicznego. Jego zdaniem wszystko to skłoniło abp. Baziaka do daleko idącej ostrożności. Zdaniem ks. prof. Wichra niepotrzebnie stwarza się między Uniwersytetem a arcybiskupem nieprzyjazną atmosferę.

Kilka miesięcy później zmarł ks. prof. T. Glemma<sup>14</sup> Kanonia akademicka po ks. prof. Bystrzonowskim nie została obsadzona.

<sup>13</sup> AKKK, Teczka ks. Cz. Obtulowicza. Personalalia, Kopia nominacji dla ks. Obtulowicza jako kanonika nr 1020/58 z 24 II 1958 r. i instytucji nr 1100/58 z 28 II 1958 r.

<sup>14</sup> H. Wyczawski, *Kazanie na pogrzebie ks. prof. Tadeusza Glemmy*, „Notificiones” 1958, s. 272–276.

Od roku 1958 dziekanem Kapituły został ks. Niemczewski, scholastykiem bp Karol Wojtyła, a kustoszem ks. Stanisław Czartoryski. Kanoników gremialnych było pięciu, wśród nich ks. W. Wicher. Wobec tego w liczącej 9 członków Kapitułę nieobsadzona pozostawała jedna kanonia, ta akademicka.

Istotne znaczenie dla omawianego tematu miała kolejna interwencja ks. Niemczewskiego. Jako dziekan Kapituły na sesji kapitulnej 13 lutego 1960 roku zgłosił wniosek, ażeby w związku z tym, że żadna z prałatur i kanonii gremialnych nie jest wyposażona w jakąkolwiek prebendę, przyjąć jako uchwałę Kapituły, iż nic nie stoi na przeszkodzie, aby kanonicy *juris patronatus Universitatis Jagellonicae* mogli być przez Stolicę Apostolską, względnie jej delegata, mianowani prałatami kapitulnymi. Wszyscy obecni na sesji podzielili opinię dziekana Kapituły<sup>15</sup>

W wykonaniu tego postanowienia w katalogu duchowieństwa archidiecezji krakowskiej z roku 1962 zanika podział na kanoników gremialnych biskupich i akademickich. Odtąd w skład Kapituły wchodzi prałaci i kanonicy gremialni. Ksiądz Wicher opuścił ostatnie miejsce wśród kanoników i został umieszczony pośród innych kanoników w porządku starszeństwa. Katalog wymienia kolejnych kanoników gremialnych: ks. T. Kurowskiego (instalacja 1950), ks. W. Wichra (1951), ks. K. Figlewicza (1957), ks. Cz. Obtulowicza (1958) i ks. K. Kozłowskiego wprowadzonego do Kapituły w roku 1960<sup>16</sup> Konsekwentnie ks. Wicher posuwał się w porządku starszeństwa i po ogłoszeniu bp. Karola Wojtyły scholastyka Kapituły – biskupem krakowskim i po śmierci ks. dr Tadeusza Kurowskiego został w roku 1964 kustoszem Kapituły<sup>17</sup>

Nominacja bp. K. Wojtyły na arcybiskupa krakowskiego ma kluczowe znaczenie dla naszego tematu. Przypomnijmy, że ks. K. Wojtyła w roku 1953 jako ostatni habilitował się na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, był ostatnim docentem, a wśród jego recenzentów był ostatni kanonik akademicki ks. prof. Wicher. Oto 28 lutego 1964 roku abp K. Wojtyła zaprosił Kapitułę katedralną na posiedzenie do Domu Arcybiskupów Krakowskich przy ul. Franciszkańskiej 3. Arcybiskup K. Wojtyła oświadczył, iż ma zamiar zreorganizować Kapitułę, przywracając godność archidiakona i rozszerzając ją do 12 osób. Wśród nowo powołanych kanoników znalazł się ks. prof. Ignacy Różycki. Ksiądz K. Figlewicz dokonując odpowiedniego wpisu do księgi czynności Kapituły, przy nazwisku ks. prof. Różyckiego w nawiasie dodał, iż został włączony jako

<sup>15</sup> AKKK, *Acta Illustrissimi Capituli Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis ab Anno 1898*, t. 35, s. 115.

<sup>16</sup> *Katalog kościołów i duchowieństwa Archidiecezji Krakowskiej*, rok 1962, s. 9.

<sup>17</sup> *Katalog kościołów i duchowieństwa Archidiecezji Krakowskiej na rok 1967*, s. 20.



kanonik-profesor. Dokument pergaminowy reorganizujący kapitułę pochodzi z 8 marca 1964 roku. Dniem jego ogłoszenia wybrany został dzień ingresu abp. K. Wojtyły – jak napisano w zakończeniu „in Almam Basilicam Metropolitanam, quae est Sponsa Nostra” Odtąd Kapitułę krakowską miało stanowić dwunastu kanoników: czterech prałatów (dziekan-infułat, archidiakon, scholastyk i kustosz) oraz ośmiu kanoników gremialnych. I tu następuje zdanie kluczowe:

Inter autem octo canonicos duo semper de gremio professorum S. Theologiae eligentur<sup>18</sup>

Przez kilka następnych lat kanonikami profesorami byli więc ks. prof. W. Wicher i ks. prof. I. Różycki.

Dnia 15 listopada 1969 roku zmarł ks. prof. Władysław Wicher, ostatni kanonik akademicki z prezenty Uniwersytetu Jagiellońskiego, od 1960 roku włączony do katalogu kanoników gremialnych według porządku starszeństwa i jako taki w 1964 roku mianowany prałatem-kustoszem. Nowym kanonikiem w lutym 1970 roku został ks. prałat Józef Szczotkowski, wikariusz archikatedralny i sędzia-audytor Sądu Metropolitalnego<sup>19</sup> W Kapitułe zajął ostatnie, dwunaste miejsce jako najmłodszy kanonik gremialny. W Kapitułe obok ks. prof. I. Różyckiego profesorem był ks. infułat Eugeniusz Florkowski, kanonik od roku 1964. Nie zachodziła więc potrzeba wyboru kandydata spośród profesorów Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie. Odtąd kanonikami profesorami byli ks. prof. Różycki i ks. prof. Florkowski.

Poczynając od ks. prof. Ignacego Różyckiego sukcesja kanoników akademickich została przedłużona w ten sposób, że w skład Kapituły katedralnej na Wawelu wchodził profesorowie Wydziału Teologicznego, który kontynuował swą działalność najpierw jako Papieski Wydział Teologiczny, a od roku 1981 jako Papieska Akademia Teologiczna.

Współcześnie w gronie krakowskiej Kapituły katedralnej na Wawelu zasiada kilku profesorów. Niepokojące jest jednak pominięcie kanoników profesorów w nowym statucie kapitulnym. Nowy statut Kapituły Metropolitalnej w Krakowie z 8 września 2003 roku w artykule piątym informuje, że Kapituła składa się z 12 kanoników gremialnych, a następnie określa obowiązki dziekana, penitencjarza, archiwariusza i sekretarza<sup>20</sup> Statut nie wymienia kanoników profesorów. Czyżby po 600 latach obecności nastąpił już zmierzch kanonii akademickich w Kapitułe krakowskiej?

<sup>18</sup> AKKK, sygn. dp. 1191, *Dekret abp. K. Wojtyły reorganizujący Kapitułę Krakowską z 8 III 1964 r.*, nr 2096/64.

<sup>19</sup> AKKK, *Acta actorum*, t. 35, s. 183–184.

<sup>20</sup> *Statut Kapituły Metropolitalnej w Krakowie*, Kraków 2003, paragrafy 5–11.

## THE DECLINE OF THE ACADEMIC CANONRIES IN THE WAWEL CATHEDRAL CHAPTER

### Summary

The Jagiellonian restoration of the University of Cracow, founded in 1364, took place in 1400. Besides the legacy of Queen Hedwig and King Władysław Jagiełło, Piotr Wysz, the Bishop of Cracow, donated to the University two canonries in the Wawel Cathedral Chapter. Since then, the University nominated candidates to these offices thus providing them with the necessary financial support. They were called the academic canonries and the designated professors – the academic canons. Even during the time when the nobility usurped the exclusive right to nominate canons, two seats in the Chapter were always reserved for the University. The Senate of the University presented the candidates to the canonries for more than 500 years. The article deals with the academic canonries after 1945, especially in the time of the communist regime. The Senate of the Jagiellonian University exercised its law to nominate the canons for the last time in 1951. In 1954, the communist authorities removed the 550 years old Department of Theology from the University. The Author discusses the initiatives, in particular those of Cardinal Karol Wojtyła, aiming to maintain the principle that the Department of Theology be represented in the Cathedral Chapter by two of its professors.